תורה אור

*ר"ש שזורי אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו *קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו: **גמ'** א"ר אלעזר א"ר אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי למעוטי חלבו וגידו, חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי *דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר א"ר אושעיא מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד, מפלג פליגי *דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא והותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר אמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו. א"ר שמעון בן לקיש לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא את דמו א"ר זירא לומר שאין ענוש כרת, למאן קאמרי, לרבי יהודה, לא יהא אלא דם התמצית *דתניא דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם וכל דם: כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית. *איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה, אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר (א) טעון שחיטה שה מעליא הוא, כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו, מאי: כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בדיקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה: מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין, א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת שה °שה מפסחים, *אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה? תפדה תפדה ריבה, אי תפדה תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי? אם כן שה-שה מאי אהני לך: איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני? ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אמר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן *הבשר מגע נבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה א) אלא לדידך במאי איתכשר? א"ל בשחיטה *וכר"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין, לא הוכשר לא, אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה?

ר"ש שזורי. בגמרא פריך הייט תנא קמא: קרעה. לבהמה בלא שחיטה: גמ' לא הילכו בו. בשליל זה להקל: אלא על עסקי שחיטה בלבד. אבל לשאר דבריו מודו רבנן דבהמה מעלייתא היא: למעוטי חלבו וגידו. דכיון דמלאו לו חדשים ואורחא גרמי לאסור חלבו וגידו: חלבו דמאי. אע"פ שהוא בכל הספרים אמת הדבר שהוא שבוש ולא יש חכם אשר יושיבנו על כנו דהיכי בעי חלבו דמאי והא ודאי ליכא לאוקומי מילתיה אלא אשליל דבן ט' חי דהא עליה קאי אלא בפרק גיד הנשה גרסינן לה נכונה כי א)[הא] ואגב שיטפא דגירסא אשתבשו בה למיגרס' הכא והכי גרסינן והא מיפלג פליגי דתניא כו' וא"ר אלעזר א"ר אושעיא מחלוקת כו' עד ור' יהודה לשיטתו אלא אי אתמר כו' ולא גרסינן בהאי פירקא אלא חלבו דגיד אבל בפ' גיד הנשה גרסינן לה והכי פירושו והא מיפלג פליגי בין בחלב בין בגיד דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו של שליל אסור וכדמפרש בבן ט' חי דקסבר חדשים ואורחא גרמי ואע"פ שנשחטה אמו והוליאוהו: והלך ר"מ לשיטתו. דמשוי ליה בהמה לענין שחיטה: מעיקרו. אפי' הנבלע ונשרש בבשרה: גוממו עם השופי. כלומר חותכו בשוה לשופי ונוטל את הגבוה מן השופי דדמי לגיד ואסור מדרבנן אבל שרשין של חלבו מותרין: לא הילכו בו. חכמים בשליל בהיתר זה דלא משוי ליה בהמה: אלא על עסקי אכילה. לאוכלו בלא שחיטה ולאשוי חלבו וגידו: למעוטי רובעו וחורש בו. בכלאים בשור וחמור דודאי לוקה: בחלבו. של שליל: קורעו ומוציא את דמו. אלמא אפילו בן ח' דלכולי עלמא חלבו מותר קתני מתני' קורעו: לומר שאין ענוש כרת. האי "מתיר בדמו" דקאמר, לאו היתר לכתחלה: למאן קאמרינן. מי הוא המתיר חלבו: לרבי יהודה. כדקתני לעיל וחלבו מותר ולר' יהודה אמאי אין ענוש כרת על דמו דלא גרע מדם התמצית דלאו דם הנפש הוא וקמחייב עליה ר' יהודה כרת: באזהרה. בפ"ק דכריתות מפרש ה' לאוין כתיבי בדם: בהכרת. דנפקא ליה מריבויא דכל דם: אית ליה לר' יהודה דם וכל דם. כלומר כיון דר' יהודה לדם התמצית מריבוי' דכל דם יליף אקושי מקיש כל דם לדם עצמו: כל היכא דמיחייב אדם. מחייב אכל דם והיכא דלא מחייב אעיקר דם כגון שליל שאין בו דם הנפש לא מחייב על דם איבריו: לפדות. פטר חמור: בבן פקועה. ב] בשה *בן ט' חי הנמצא בבהמה שנשחטה ובפחות משוויו קמיבעיא ליה דאי בשוויו קיימא לן בבכורות (דף יא.) דאפילו בשלקי מפרקינן: כבשרא בדיקולא הוא. ותנן בבכורות (דף יב.) אין פודין בשחוטה: דגמר שה שה מפסחים. ופסח בבן פקועה פסול דקיימא לן (לעיל דף נח:) בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן: כל מילי. כגון בן פקועה: מאי אהני ליה. ומסתברא דהאי ממעט דכבישרא בדיקולא הוא, וכי מרבי, בעל מום ונקבה קא מרבי: איבעיא להו. נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה ראשון ובן ט' חי שבבטנה שני: מונין. דתרי גופי נינהו: אין מונין. אלא איהו נמי הוי ראשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר שלו: הבשר מגע נבלה. בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא: בדמא דאמיה. דכיון שהוכשר בית השחיטה בדם הוכשרה (ג) וכו': במאי איתכשר. בשר העובר שיקבל טומאה מאבר: בשחיטה. כיון שהותר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכר"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל דף לג.): עבר בנהר. בן ט' חי שנמצא בשחוטה וגדל:

בשחיטה

חלבו דמאי. בקונטרס לא גריס ליה דפשיטא דבשליל איירי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא איירי בבהמה אלא בשליל ור"ת אומר שיש ליישב הגירסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל כלומר דגוף דשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואתא לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו וגיד דשליל של בן ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו כלומר הייט חלבו דגידו אי נמי וגידו נקט לקטקנות דשרי ב] הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב. דגיד וקטקנות דשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו דשליל וקתני והותך שומנו מעיקרו וגם מחטט אחריו משמע דאסר אפילו קטקנות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מצי למיפרך מ"מ אמאי נקט רבי אושעיא אלא על עסקי שחיטה בלבד כיון ג] דפליג נמי בחלב כליות ודקרב *ולגיד דשליל אלא דעדיפא פריך דבחלב גיד נמי פליגי ומהאי טעמא נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת משום דאלא על עסקי שחיטה קאמר ואכתי תקשה לן הא פליגי נמי בחלבו וגידו ולכך הוצרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אתמר והא דפליגי באותו ולא בעו בכלל אכילה הוא: **למעוטי** רובעו. דס"ד דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע כדאמרינן בפ' הטור והרובע (לקמן דף קכא:) אי נמי התם הני מילי כגון ישראל בטמאה ועובד כוכבי' בטהורה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא באכילה סלקא דעתך לא מחייב:

דגמר שה שה מפסח. פירש בקונטרס דפסח פסול משום יוצא דופן ואי אפשר לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו דאמר לעיל דאליבא דר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מיפסיל מטעם שחוטה *דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.):

מאי

רבינו גרשום

לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה כו'. כלומר ר' מאיר דמחייבו בשחיטה לא חשבו בהמה על הכל דלא חשבו בהמה אלא לענין שחיטה למעוטי חלבו וגידו דאין אסור: נוהג בשליל. כלומר גיד הנשה נוהג בשליל: והלך ר"מ לשיטתו. כלומר דר"מ חושבו כבהמה מעליא ור' יהודה אין חושבו כבהמה מעליא ואין טעון שחיטה: גוממו עם השופי. כלומר חותכו למעלה ואין לחקור אחר השומן: שופי סלפא: רובעו וחורש בו. כלומר דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואינו חשוב בהמה לענין הרבעה וחורש בו דאינו חייב משום כלאים דחרישה דאינו חשוב בהמה דתנא לך דמיחייב אכלאים דחרישה [דכתיב] לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (ואינו) [ובן פקועה אינו] חשוב שור דדמי כבישרא בעלמא: איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש קורעו ומוציא את דמו כו'. והא הכא לענין מצא בה בן ט' מת דלכ"ע מותר בשחיטת אמו ואעפ"כ דמו אסור ולענין בן ט' חי נמי אע"ג דלרבנן מותר בשחיטת אמו דאינו חשוב בהמה חלבו מותר ואעפ"כ דמו אסור: אמר ר' זירא לומר שאין ענוש כרת. כלומר ודאי אף לריש לקיש אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו מדרבנן והאי דאמר מותר בדמו. כלומר שאין ענוש כרת: למאן קאמרינן לר"י. הא דמתיר בחלבו ר' יהודה ולדברי' אמרת אין ענוש כרת. לא יהא אלא דם התמצית זהו צללתא דדמא דם שבא לבסוף שאינו דם גמור: כל היכא דלא מיחייב אדם הנפש. כלומר לא מיחייב משום דם התמצית: מהו לפדות בבן פקועה. אי נשחטה אמו ומצאו בן ט' חי והלך וגדל בעדר מהו לפדות בו פטר חמור: אפי' כל מילי נמי. כלומר אפי' בן פקועה: מהו למנות בו ראשון ושני. דאי אמו תחלה לטומאת [illegible] שליל שני אי לא דאמרי' עובר ירך אמו הוא. היינו דאיתכשר בדמא דאימיה והוי העובר נבלה ואמו מגע נבלה: בשחיטה. יבשתא: וכר"ש. כלומר דס"ל שחיטה מכשרתו ולא דם: עבר בנהר. כלומר בן פקועה:

בשחיטה

נב א מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' טו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

נג ב ג מיי' פ"ז שם הל' ג סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ב:

נד ד ה מיי' פ"ו שם הל' ד טוש"ע י"ד שם וסי' סו סעיף א:

נה ו מיי' שם הל' ד:

נו ז מיי' פי"ב מהלכות בכורים הל' ט ועיין בסמגים מ"ש טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף ד וע"ש:

ז"ל וגיד

שיטה מקובצת

א] למלה כי הוא ואגב שמעא: ב] לקטקנות דשרי ופריך והא פליג: ג] כיון דפליגי נמי בחלב כליות:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר בן ט' חי טעון שחיטה: (ב) רש"י ד"ה בדמא [illegible] הוכשרה [illegible]:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אלא לדידך במאי [illegible]: ב] רש"י ד"ה בן פקועה בשה בן ט' חי [illegible]:

[מנחות נ:]

לקמן צב: [תוספתא פ"ח לעיל סג.]

לקמן צב.

כריתות ד: פסחים סה. [תוספתא כריתות פ"ב יבמות נו.]

בכורות יב.

[יומא מב. ושם איתא אי מה להלן תמים זכר בן שנה (שמות יב)]

שמות יב

[לעיל עב.]

[ז"ל בן ט' וכו' בכורות ח.]

[לעיל נג.]

נושא/מבנה

ב' לשונות בר' אלעזר א"ר אושעיא (א הק"ו) בדין הבן פקועה אלא לענין:

I - שחיטה

II - אכילה

נושא

מח' ר' יוחנן ור"ל בשיטת ר' יהודה שהתיר חלבו של שליל, מהו לגבי דמו

מבנה

קושיות על ר"ל

תשובות

נושא/מבנה

שאלות בדין בן פקועה

קושיות מב' כיוונים